

FENOMENA EVOLUSI DAN REVOLUSI MAKNA PERKATAAN MELAYU: TINJAUAN AWAL

***(EVOLUTIONARY AND REVOLUTIONARY WORD CHANGE
(PHENOMENA) IN MALAY: A RELIMINARY STUDY)***

Wan Robiah Meor Osman & Chong Shin

Abstrak

Bahasa berubah seiring dengan perkembangan kemodenan tamadun manusia. Perubahan bahasa adakalanya berlaku secara perlahan-lahan dan adakalanya berlaku secara drastik. Manusia sebagai penutur bagi satu-satu bahasa tidak dapat mengelak daripada impak teknologi maklumat yang secara langsung menyebabkan perubahan bahasa. Penutur juga tidak dapat menahan bahasa daripada terus berkembang secara pantas dan drastik kesan daripada gaya komunikasi masyarakat dunia yang berteraskan dunia rangkaian jalur lebar. Oleh hal demikian, makalah ini meneliti kelainan makna daripada segi evolusi (dalam dua Kamus yang dibandingkan iaitu Kamus R. O Windstedt (1960) dan Kamus Dewan Edisi Keempat (2007)) dan daripada segi revolusi menerusi penggunaan sesuatu kata di media dalam talian iaitu Facebook dengan memanfaatkan Teori Tangan Ghaib oleh Keller (1994). Kajian ini juga memanfaatkan carian enjin google trends untuk melihat populariti kata yang dianalisis. Sebanyak tiga kata dianalisis iaitu kisah, kunyit dan kencing. Hasil kajian menunjukkan terdapat kelainan antara perubahan makna kata yang dikaji daripada segi evolusi dan revolusi. Walaupun terdapat perbezaan antara perubahan makna evolusi dan revolusi, namun kedua-dua perubahan ini tetap memberikan sumbangan kepada Perkamusan Melayu. Dunia perkamusan Melayu dilihat perlu bergerak seiring dengan arus globalisasi masyarakat agar ia terus kekal relevan sebagai dokumen penting penggunaan bahasa penuturnya.

Kata kunci: Kelainan perubahan makna, evolusi, revolusi, perkamusan Melayu

Abstract

Languages change in line with the progress of modern human civilization. Language change sometimes occur gradually and may also happen drastically. Humans as language speakers are unable to avoid the impact that information technology has on language change. Speakers are also unable to stop language from further developing rapidly and drastically due to the influence of the internet on today's global communities' style of communication. On this basis, this paper aims to investigate word meaning differences from the evolutionary point of view (Two dictionaries were compared namely R. O Windstedt (1960) and Kamus Dewan 4th Edition (2007)), and from the revolutionary point of view using online word search via Facebook based on the Theory of Invisible Hand. This study also made use of google trends search to examine the popularity of selected words. A total of three Malay words were analyzed which are kisah, kunyit, and kencing. Research showed that there were differences between word meanings analyzed from the aspects of

evolution and revolution. Despite the differences, these meanings prove to be an invaluable contribution to Malay lexicography. The domain (world) of Malay lexicography needs to progress together with the globalized society to remain relevant for the continuous language documentation of its speakers.

Keywords: *Differences word meaning, Evolution, Revolution, Malay lexicography*

PENGENALAN

Setiap bahasa di dunia berubah. Perubahan lazimnya disebabkan oleh faktor-faktor persekitaran yang melingkungi kehidupan seharian sesebuah masyarakat. Jika dilihat 20 tahun dahulu sebelum teknologi maklumat berkembang pesat bahasa masih berubah, namun perubahannya berlaku secara perlahan-lahan dan beransur-ansur. Hal ini dimaksudkan sebagai evolusi iaitu perubahan atau perkembangan secara beransur-ansur kepada haiwan atau tumbuhan, daripada satu generasi kepada generasi lain (Kamus Dewan Edisi Keempat 2007). Pemerian kamus hanya mengehendkan evolusi kepada haiwan, tumbuhan dan manusia sedangkan takrifannya boleh sahaja merangkumi kepada segala kegiatan berkaitan manusia seperti berbahasa dan berkomunikasi. Bikerton (2007) mengatakan evolusi bahasa merupakan satu aspek yang luas dan rencam yang melibatkan pelbagai faktor yang terlibat serta pelbagai disiplin yang membabitkan ahli biologi, pakar neurologi, antropologi, ahli arkeologi, saintis komputer, ahli falsafah dan tidak terkecuali ahli bahasa yang memainkan peranan penting dan utama.

Manakala revolusi pula mempunyai dua maksud dalam Kamus Dewan Edisi Keempat (2007) iaitu pertama, bermaksud perubahan sesebuah kerajaan, sistem politik, atau sistem sosial yang dilakukan secara radikal dan kekerasan, seperti rusuhan dan pemberontakan bersenjata dan maksud kedua ialah perubahan yang menyeluruh dan mendadak, terutamanya daripada segi cara berfikir, bertindak, dan sebagainya. Menerusi pemerian kamus ini revolusi bermaksud suatu perubahan yang berlaku secara besar-besaran, mendadak dan dengan kadar yang cepat atau pantas. Perubahan ini boleh berlaku daripada sudut yang positif atau negatif.

David Crystal (2003) menegaskan bahawa dunia rangkaian jalur lebar yang menawarkan perkhidmatan rangkaian komputer antarabangsa iaitu internet dengan pelbagai gaya penulisan seperti surat khabar, laporan saintifik, buletin dan sebagainya. Ia memperkenalkan kita kepada gaya penulisan yang adakalanya tidak pernah kita temui sebelum ini. Masyarakat sering mengatakan internet sebagai satu revolusi sosial dan ia juga merupakan satu revolusi linguistik kerana terdapatnya komunikasi manusia dalam rangkaian internet tersebut. Tambah David Crystal (2001), perubahan yang drastik seperti revolusi ini menunjukkan kepada masyarakat tentang perubahan paradigma yang baharu dan tempoh peralihan ini tidak dapat dielakkan dan masyarakat juga tidak mempunyai gambaran tentang peranan bahasa perhubungan global yang sebenarnya kerana mereka tidak pernah mengalaminya sebelum ini.

Oleh hal yang demikian, makalah ini merupakan tinjauan awal berkaitan kelainan makna yang tercetus hasil (1) evolusi makna yang berlaku pada dua kamus Melayu yang berbeza generasi iaitu *Kamus Bahasa Melayu* R. O. Windstedt (KBMRO) (1960) dan Kamus Dewan Edisi Keempat (KDEK) (2007), dan, (2) revolusi makna yang berlaku kesan daripada kemunculan media dalam talian seperti *Facebook*.

METODOLOGI

Makalah ini memanfaatkan media sosial *Facebook* sebagai sumber data utama dan menganalisis berdasarkan Teori Tangan Ghaib oleh Keller (1994). Media sosial *Facebook* dipilih kerana ia memaparkan latar kajian yang realistik dan bersifat semasa. Hal ini kerana, data kajian dapat diakses dengan mudah dan kaya dengan sumber interaksi masyarakat moden kini. Sebanyak tiga data kata dianalisis iaitu *kisah*, *kunyit* dan *kencing*. Kata-kata ini dipilih disebabkan kadar penggunaannya yang tinggi dalam komuniti siber (berdasarkan laporan daripada *Google Trends*). Ketiga-tiga kata ini dilihat

menjadi tular dan popular digunakan oleh pengguna dalam talian secara mendadak dan drastik (rujuk kadar penggunaannya dalam tempoh lima tahun di *Google Trends* pada bahagian analisis data). *Google trends* ialah salah satu kemudahan carian umum di laman sesawang yang mula dilancarkan pada tahun 2006 oleh syarikat *google* dan merupakan enjin carian yang popular untuk pelbagai perkara, khususnya pencarian tentang pelbagai bahasa di seluruh pelosok dunia. Atas alasan ini, maka pengkaji telah menggunakan *google trends* ini bagi melakukan kesahan populariti kata yang terpilih.

Teori Tangan Ghaib atau *Invisible Hand Theory* yang mengambil ilham teori ekonomi oleh seorang falsafah Scotland iaitu Adam Smith (1776) dipilih dalam makalah ini kerana kerangka teori ini dapat memperlihatkan proses berlakunya perubahan bahasa dalam masyarakat disebabkan oleh tangan 'ghaib' (kuasa yang tidak kelihatan) bagi mendapatkan faedah bagi diri mereka sendiri yang pada akhirnya keputusan yang dibuat atas kepentingan diri sendiri (peribadi) dengan secara tidak langsung tanpa dirancang telah memberikan kesan kepada kesejahteraan masyarakat secara keseluruhannya. Seiring dengan teori ini Keller (1994) menyedari bahawa perubahan bahasa penutur juga merupakan satu perubahan alamiah yang dilakukan oleh individu (dengan niat sengaja), namun hasil perubahan yang terjadi adalah di luar niat (kawalan) individu yang secara tidak langsung memberikan kesan dalam penggunaan bahasa masyarakat khususnya pada komuniti sosial dalam talian. Dalam teori ini terdapat skema yang digunakan oleh Keller (1994) dalam memperjelaskan fenomena berbahasa masyarakat. Skema yang dimaksudkan ini mempunyai tiga peringkat iaitu Keadaan Ekologikal (*Ecological Condition*), Proses Tangan Ghaib (*Invisible Hand Process*) dan Pangkal Penjelasan (*Explanandum*). Keadaan ekologikal ialah suatu fenomena berbahasa pada peringkat mikro yang melibatkan individu sebagai pelaku kepada perubahan bahasa. Pada peringkat ini penutur sebagai pengguna bahasa yang mempunyai latar belakang sosial yang rencam menggunakan sesuatu kata itu mengikut keperluan komunikasi semasa serta mempunyai niat terhadap sesuatu kata yang diujarkan. Peringkat kedua pula, iaitu proses tangan ghaib ialah suatu proses di luar kawalan manusia yang menerangkan tentang proses perubahan makna dalam sesuatu kata. Manakala peringkat ketiga, iaitu pangkal penjelasan ialah suatu pernyataan tentang kesan akibat sesuatu kata itu berubah makna (contohnya kehilangan sesuatu kata, peluasan dan perubahan makna dan sebagainya). Pada peringkat ini hasil yang wujud (kehilangan kata, peluasan dan perubahan makna) adalah daripada pelbagai tindakan oleh individu. Hal ini kerana pembinaan struktur linguistik dalam masyarakat melalui proses komunikasi secara kolektif atau secara bersama.

Seterusnya, dalam makalah ini juga pengkaji melakukan perbandingan evolusi bahasa dengan membandingkan dua buah kamus iaitu KBMRO (1960) dan KDEK (2007). Kedua-dua kamus ini dipilih atas dasar tahun terbitan yang hampir 50 tahun antara kedua-duanya. Selain itu, KBMRO (1960) ini dipilih kerana kamus ini merupakan antara kamus ekabahasa yang terawal wujud di Malaysia. Hal ini juga dipersetujui oleh Asmah Hj. Omar (2008) yang mengatakan hampir tidak ada kamus ekabahasa Melayu sebelum abad ke-20. Yang ada pun ialah senarai kata yang pendek-pendek. Selain itu, pemilihan kamus ini kerana ia telah dijadikan asas panduan utama dan khusus bagi penghasilan *Kamus Dewan Edisi Pertama* (1970). Hal ini disebabkan kamus ini mengandungi kata-kata Melayu moden dan merupakan kamus standard yang luas dipergunakan (Kamus Dewan Edisi Pertama 1970: xxv). Sementara itu, KDEK (2007: xv) dipilih kerana kamus ini merupakan kamus umum bahasa Melayu yang paling autentik yang menjadi rujukan utama pengguna bahasa Melayu di Malaysia khususnya dan seluruh dunia amnya. Oleh itu, maka amat wajar kamus-kamus ini dipilih berbanding kamus-kamus yang lain kerana ia menepati dan bersesuaian dengan kehendak penyelidikan ini.

Seterusnya, perbandingan berasaskan masa telah dilakukan dengan membandingkan kedua-dua kamus tersebut bersama-sama trend berbahasa masyarakat kini yang diperoleh daripada *google trends*. Penelitian terhadap perubahan makna dalam media dalam talian yang bersifat pantas dan mendadak ini dianalisis sebagai cetusan kepada revolusi bahasa khususnya berkaitan makna.

ANALISIS DATA

Seperti yang diterangkan, terdapat tiga kata yang dipilih untuk analisis, iaitu *kisah*, *kunyit* dan *kencing*. Hanya tiga kata sahaja yang dipilih kerana kekangan ruangan dalam sesebuah makalah. Sudah tentu, kalau diizinkan, banyak lagi kata yang boleh dianalisis di bahagian ini.

Kata *Kisah*

a) Evolusi Makna Kata *Kisah*

Dalam jadual 1 diperturunkan takrifan kata kisah bagi kedua-dua kamus yang dibandingkan. Kata *kisah* dalam KBMRO (1960), menunjukkan persamaan makna dengan kata “kesah” iaitu pinjaman daripada bahasa Arab yang bermaksud “cerita atau hal”. Manakala, pemerian makna dalam KDEK (2007) ini kata *kisah* mempunyai persamaan makna dengan KBMRO (1960) iaitu “hal dan cerita”. Walaupun demikian KDEK (2007) ini mempunyai pertambahan makna iaitu “kejadian”, “riwayat” dan wujud perbezaan makna antara kata *kisah* dan “kesah”. Kata “kesah” bersamaan dengan makna “keluh” iaitu “keluh-kesah yang menggambarkan kesal, runsing dan lain-lain”.

Jadual 1. Perbandingan Makna dalam KBMRO (1960) dan KDEK (2007)

Kamus Bahasa Melayu R. O. Winstedt (1960)	Kamus Dewan Edisi Keempat (2007)
kisah = <i>kesah</i> (1960:162)	Kisah I hal, cerita, kejadian, riwayat: Daim menceritakan ~ pemergian Zaini itu kpd Zalizah; guru membincangkan ~ pembiakan nyamuk; ~ Sang Kancil menipu Maharaja Singa; ~ ibarat kisah yg watak-watak dan kejadian-kejadian di dalamnya melambangkan atau meneladani sesuatu;
kesah Ar. cherita, hal; al-k. ini-lah cherita; itu lain k. itu lain hal	kesah I = keluh-~ ternyata atau terlahirnya rasa gelisah (kesal, runsing, dll);

Pemerian makna dalam kedua-dua kamus walaupun mempunyai persamaan namun wujud perbezaan seperti yang telah ditakrifkan dalam KDEK (2007). Menerusi pemerian dalam kedua-dua kamus ini tidak banyak perubahan yang ketara dalam tempoh hampir 50 tahun. Hal ini kerana makna kata *kisah* ini telah dilakukan perbezaan definisi dengan kata “kesah” oleh KDEK (2007). Oleh itu, kata ini dilihat maknanya berevolusi secara perlahan-lahan kerana dalam tempoh hampir 50 tahun kata ini tidak menunjukkan perubahan makna yang ketara.

b) Revolusi Makna Kata *Kisah*

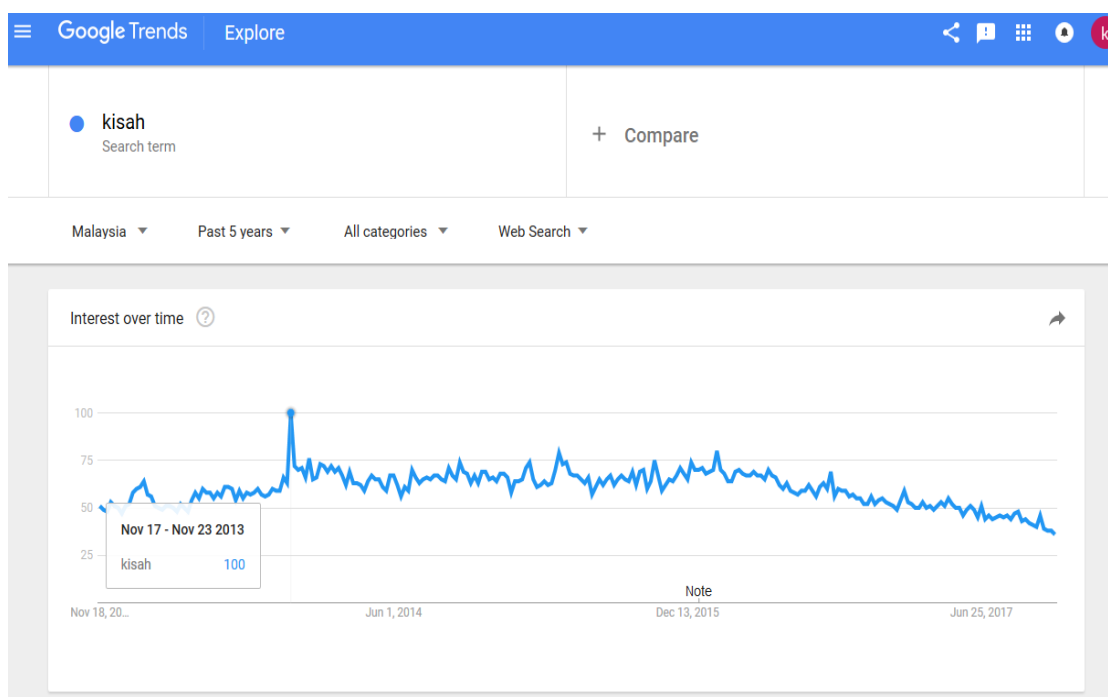
Pemerian definisi dalam kedua-dua kamus yang dikemukakan sebelum ini menunjukkan makna kata *kisah* bermaksud “hal, cerita, kejadian, dan riwayat”. Namun, apabila diteliti menerusi penggunaan di laman sosial *Facebook* khususnya didapati kata ini banyak digunakan dengan makna yang baharu. Antara contoh-contoh yang dijumpai ialah:

Data 1. Penggunaan Kata *Kisah* Dalam Talian

Contoh	Ayat
1	Lantak la sapa menang aq tetap membanting tulang utk menyara hidup, ada ku <i>kisah</i> ? (Sumber: https://www.facebook.com/kcdmalaysia/?fref=ts)
2	X <i>kisah</i> ler apa pon..Parti A kerr sape kerr yg penting kita ni bila2 masa akan dijemput Allah... (Sumber: https://www.facebook.com/anwaribrahim.keadilan/)
3	Yang harga saya tak <i>kisah</i> tapi cita pasai port berkira Kelang tu daripada tuan punya kelong. Dgr mmg ikan best2 bila dah pancing. Sakit hati tuhan aja yg tahu. (Sumber: https://www.facebook.com/anwaribrahim.keadilan/)
4	Takyah sembang lebih la, masa jd A 22thn. Ada ke ambil <i>kisah</i> felda ni? (Sumber: https://www.facebook.com/pg/ts.muhyiddin/post/)

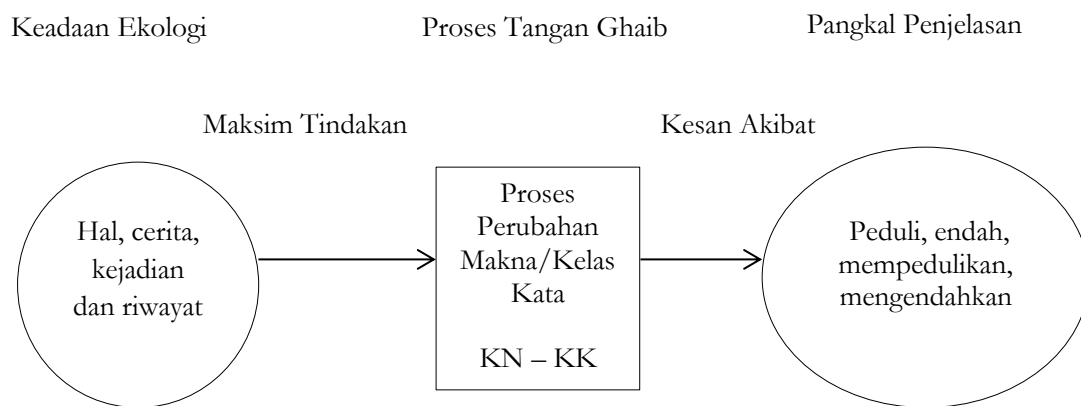
Berdasarkan contoh (1) hingga contoh (4) kata *kisah* ini bukan lagi membawa makna “hal, cerita, kejadian dan riwayat” seperti dalam KBMRO (1960) dan KDEK (2007). Makna ini telah berubah berdasarkan konteks setiap ayat yang digunakan dalam keempat-empat contoh ini.

Daripada segi lingkungan, kata ini yang bermaksud seperti contoh di atas sesungguhnya digunakan secara meluas di media sosial, khususnya media sosial yang menyediakan ruangan komen. Dengan kepantasan internet menyampaikan dan menyalurkan maklumat, kata ini yang menyimpang daripada maksud konservatif ini seakan-akan menjadi popular dengan sekilas dalam talian. Jika merujuk kepada data daripada *Google Trends* dalam tempoh lima tahun kata ini sering digunakan oleh pengguna media dalam talian yang mencapai 100% pada sekitar bulan November 2013. Jika dilihat dalam Rajah 1. di bawah kata *kisah* ini konsisten digunakan sekitar 50% ke atas sejak tahun 2012 hingga 2017. Oleh hal demikian, maka kata ini juga merupakan salah satu kata yang popular digunakan oleh pengguna media dalam talian amnya dan dalam media sosial khususnya.

Rajah 1. Penggunaan Kata *Kisah* di *Google Trends*

Menerusi Skema Teori Tangan Ghaib pada tahap ekologi yang melibatkan individu sebagai pelaku dalam perubahan bahasa didapati bahawa kata *kisah* ini telah berubah daripada makna asalnya dalam kedua-dua kamus yang diteliti. Pada peringkat mikro ini pengguna mengambil kata *kisah* untuk menyampaikan mesej yang tersirat dalam ayat yang digunakan.

Daripada kata *kisab* ini boleh dikaitkan dengan maksim tindakan yang merupakan strategi perlakuan pengguna secara sadar menggunakan kata ini bagi tujuan menyatakan hasrat atau pandangan secara jelas tanpa berselindung kepada pihak tertentu. Seterusnya, menerusi maksim tindakan ini dapat dilihat proses tangan ghaib berlaku iaitu satu proses tanpa disedari yang telah menyebabkan kata yang asalnya digunakan oleh individu tertentu telah tersebar penggunaannya dan menjadi ikutan kepada pengguna bahasa yang lain. Perubahan makna berlaku bagi kata *kisab* yang pada awalnya merupakan kata nama tetapi telah bertukar kelas kata menjadi kata kerja. Dalam bahagian pangkal penjelasan yang merupakan kesan akibat sesuatu kata itu berubah makna rentetan daripada proses komunikasi secara bersama dalam masyarakat khususnya oleh pengguna media sosial. Kata *kisab* ini daripada kelas kata nama yang bermaksud “hal, cerita, kejadian, riwayat” pada tahap ekologi telah berubah akibat proses tangan ghaib menjadi kata kerja iaitu peduli, endah, mempedulikan atau mengendahkan.

Rajah 2. Skema Teori Tangan Ghaib – *Kisab*

Kata *kisab* yang dianalisis hanya mempunyai satu perubahan makna yang berbeza daripada maksud asal yang telah ditakrifkan dalam KBMRO (1960) dan KDEK (2007). Perubahan bagi kata *kisab* ini didapati berlaku secara menyeluruh kerana makna baharu yang telah digunakan oleh pengguna media sosial tiada kaitan langsung dengan makna asal dalam kedua-dua kamus yang diteliti. Kata ini wujud hasil daripada aktiviti berbahasa masyarakat yang memaparkan tentang sikap tidak mempedulikan sesuatu perkara hingga frasa “ada aku kisah” menjadi satu trend berbahasa masyarakat kini. Frasa ini menjadi popular dalam kalangan pengguna remaja khususnya di media sosial.

Oleh itu, berdasarkan perubahan makna bagi kata *kisab* khususnya dapatlah diuraikan dengan lebih teliti lagi dengan mengaitkan tiga elemen utama dalam Teori Tangan Ghaib iaitu motif pertuturan, makna linguistik tentang motif dan kesannya pada linguistik.

- a) **Motif Pertuturan**
Motif ialah niat individu dalam berkomunikasi dapat diteliti bagi kata *kisab* iaitu pengguna bahasa menggunakan kata ini bertujuan untuk menyampaikan maklumat secara berterus-terang tanpa berselindung tentang pandangan atau pendapat pengguna tersebut tentang sesuatu topik perbualan.
- b) **Makna linguistik tentang motif**
Kata *kisab* yang bermaksud hal, cerita, kejadian dan riwayat telah ditafsirkan oleh penutur bahasa Melayu berunsurkan menyindir.
- c) **Kesannya pada linguistik**
Kata *kisab* berubah makna secara literal kepada kata berunsur sindiran dalam konteks penggunaan di media dalam talian. Kata ini menjadi popular dalam kalangan remaja

khususnya bagi menunjukkan sikap tidak ambil peduli mereka tentang sesuatu perkara yang menjadi topik hangat.

Melalui analisis kata *kisah* di atas dapatlah diuraikan pemerian definisi atau entri baru makna kisah ini. Pemerianannya adalah seperti berikut:

kisah 1

1. peduli, endah, mempedulikan, mengendahkan

Kunyit

a) Evolusi Makna Kata Kunyit

Takrif dalam KBMRO (1960) berkaitan kata *kunyit* ialah makna pertama dalam kamus ini dinyatakan “kuma-k.” iaitu “kuma” bermaksud “kunyit atau pokok kunyit atau serbuk kunyit”, “kurkuma” kata arkaik bagi *kunyit*, makna kedua ialah “akar kunyit” yang sama maksud dengan “akar kuning”, makna ketiga pula “kunyit jawa geluga” pula bermaksud sejenis tumbuhan dan makna keempat pula berkenaan sejenis burung yang berbulu kuning dinamakan “burung kepudang, terek chanai atau selempukau”.

Jadual 2. Perbandingan Makna dalam KBMRO (1960) dan KDEK (2007)

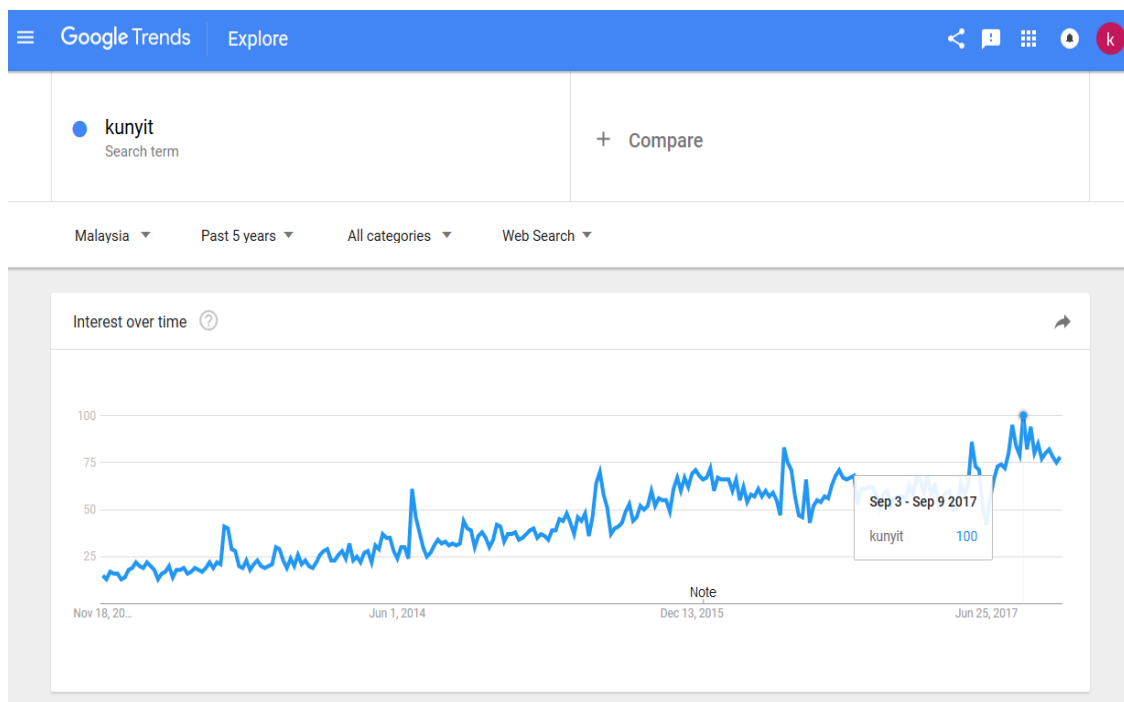
Kamus Bahasa Melayu R. O. Winstedt (1960)	Kamus Dewan Edisi Keempat (2007)
I. kuma-k., kurkuma. II. akar k.= akar kuning. III. k. Jawa geluga. IV. burung k. burung kepudang, b. terek chanai, selempukau.	Kunyit I = ~ terus = temu ~ sj tumbuhan (rizomnya dijadikan bahan pencelup dan rempah), <i>Curcuma domestica</i> (longa); beras (nasi) ~ beras (nasi) yg kuning warnanya (kerana dibubuh air kunyit); ~ bolai sj tumbuhan (herba), bolai, bongelai, <i>Zingiber cassumunar</i>; ~ jawa sj tumbuhan (pokok renek), jarak belanda, kesum, kesumba keling, <i>Bixa orellana</i>; ~ teras hitam sj tumbuhan (herba), bersih hitam, lampoyang hitam, <i>Zingiber ottergii</i>; <i>bagai</i> ~ dgn kapur prb lekas atau mudah berlaku (mesra, berpadu, dll); <i>kuning oleh</i> ~, <i>bitam oleh arang</i> prb orang yg tidak berpendirian tetap dan dapat dihasut (dipengaruhi) oleh orang lain; <i>tidak resan</i> ~ <i>resan serai</i> prb tidak ada perhubungan keluarga antara dua orang. Kunyit II ~ <i>selayang</i> sj burung, <i>Oriolus chinensis</i>; ~ <i>senja</i> sj burung, <i>Oriolus xanthonotus</i>.

Manakala, takrifan *kunyit* dalam KDEK (2007) di atas dapat dirumuskan sebagai “sejenis tumbuhan yang isi atau rizomnya dijadikan bahan pencelup dan rempah” yang berwarna kuning. Kebiasaannya tumbuhan ini merupakan salah satu ramuan untuk makanan dan bagi tujuan perubatan. Sementara itu, makna yang kedua pula ialah berkaitan dengan “sejenis burung” yang bulunya berwarna kuning.

Takrif kata *kunyit* apabila dibandingkan dalam kedua-dua kamus yang mempunyai perbezaan kitaran masa hampir 50 tahun menunjukkan perubahan yang tidak ketara. Walaupun dalam KBMRO (1960) mempunyai empat definisi dan KDEK (2007) mempunyai dua definisi bagi kata *kunyit*, namun takrif ini mempunyai pemerian makna yang sama. Oleh itu, dapat diperhatikan bahawa KDEK (2007) hanya menghuraikan makna asal dalam KBMRO (1960) dengan lebih terperinci. Daripada takrifan ini dapat dilihat bahawa makna *kunyit* mengalami evolusi makna yang perlahan dan tidak ketara dalam kedua-dua kamus yang dibandingkan.

b) Revolusi Makna Kata *Kunyit*

Masyarakat umum sebelum ini menggunakan kata *kunyit* hanya untuk dua maksud iaitu “sejenis tumbuhan yang isi atau rizomnya dijadikan bahan pencelup dan rempah” atau maksud kedua iaitu “sejenis burung”. Walaupun demikian, kebelakangan ini kata *kunyit* telah mula digunakan oleh pengguna bahasa khususnya di media sosial untuk maksud yang baharu. Kata ini secara beransur-ansur menjadi popular dalam kalangan pengguna bahasa. Trend penggunaan kata dalam media dalam talian boleh dilihat dalam *google trends* bagi tempoh lima tahun kebelakangan ini. Penggunaan kata *kunyit* jika dilihat pada November 2012 hanya 14%, penggunaan kata ini mula meningkat setiap tahun hinggalah pada September 2017 penggunaannya sebanyak 100%. Populariti penggunaan sesuatu kata banyak dipengaruhi oleh situasi semasa yang melibatkan kata tersebut.

Rajah 3. Penggunaan Kata *Kunyit* di *Google Trends*

Berikut diperturunkan beberapa contoh ayat daripada sekian banyak contoh lain yang digunakan oleh pengguna bahasa di media dalam talian:

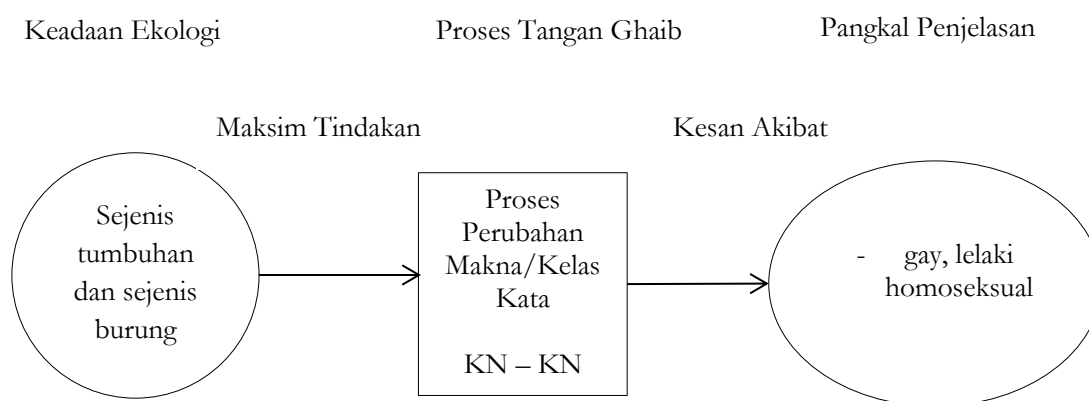
Data 2. Penggunaan Kata *Kunyit* Dalam Talian

Contoh	Ayat
5	Apabila cinta tak dibalas oleh <i>kunyit</i> , aku kena bodoh, aku faham dik kau nak cari kebahagiaan yang hakiki. (Sumber: https://www.facebook/search/str/Mat+Kunyit/stories.keyword/stories)
6	Seorang <i>mat kunyit</i> tua mengamuk di dalam tren apabila pelawaan <i>mengunyitnye</i> ditolak dan pasangan <i>kunyitnye</i> bersama wanita lain...donia..donia. (Sumber: https://www.facebook/search/str/Mat+Kunyit/stories.keyword/stories)

-
- 7 Admin syak budak nie mesti geng spisis *mat kunyit* sebab selalunya *geng-geng mat kunyit* dan mat majerin je yang selalu buat video jenis mcm nie...
(Sumber: <https://www.facebook/search/str/Mat+Kunyit/stories.keyword/stories>)
- 8 Kaki aku memang panjang. *Geng mat kunyit* suka yang jenis kaki panjang tak?
(Sumber: <https://www.facebook/search/str/Mat+Kunyit/stories.keyword/stories>)
-

Berdasarkan contoh (5), (6), (7), dan (8) kata *kunyit* yang pada asalnya ditakrifkan sebagai “sejenis tumbuhan yang isi atau rizomnya dijadikan bahan pencelup dan rempah” atau takrif kedua iaitu “sejenis burung” telah berubah maknanya dalam kelima-lima konteks ayat ini menjadi satu kelompok atau golongan daripada kaum lelaki kerana terdapat frasa “mat kunyit” atau “geng mat kunyit” digunakan. Kata “mat” dalam KDEK (2007) ialah kata panggilan awal yang digunakan bersama-sama dengan kata panggilan lain sebagai contoh mat gian, mat jenin, dan mat salih dan maksud kedua ialah kata yang digunakan dalam permainan catur. Menerusi penelitian takrifan KDEK (2007) ini kata “mat” tidak ditakrifkan sebagai kelompok lelaki sedangkan konteks makna penggunaannya dalam masyarakat menunjukkan kata ini membawa maksud kaum lelaki. Oleh hal demikian, maka kata “mat” dalam frasa “mat kunyit” atau “geng mat kunyit” bolehlah ditakrifkan sebagai kelompok lelaki. Sementara itu, kata *kunyit* pula ditafsirkan sebagai “gay”. KDEK (2007: 440) mentakrifkan “gay” ialah lelaki yang mempunyai tarikan seksual terhadap kaum sejenisnya, lelaki homoseksual. Dalam contoh (6) di atas didapati juga kata *kunyit* telah ditambahkan imbuhan meN- menjadi *mengunyit* yang bermaksud melakukan perbuatan homoseksual.

Huraian kata *kunyit* menggunakan Skema Teori Tangan Ghaib yang pertama iaitu tahap ekologi pada peringkat mikro yang melibatkan individu sebagai pelaku kepada perubahan bahasa. Pada tahap ini pengguna menggunakan kata kunyit untuk dikaitkan dengan mesej yang ingin disampaikan. Makna asal “sejenis tumbuhan yang isi atau rizomnya dijadikan bahan pencelup dan rempah” atau definisi kedua iaitu “sejenis burung” yang ditakrifkan dalam KBMRO (1960) dan KDEK (2007) telah berubah maknanya menjadi “golongan lelaki yang mempunyai tarikan seksual terhadap kaum sejenisnya iaitu gay”. Menerusi maksim tindakan yang merupakan strategi perlakuan tanpa sedar oleh pengguna bahasa telah secara meluas menggunakan kata *kunyit* sebagai suatu kata berkias untuk maksud “gay”. Oleh hal yang demikian, maka berlaku perubahan makna dalam proses tangan ghaib iaitu suatu proses di luar kawalan manusia. Manakala kelas kata masih sama iaitu kata nama. Kesan akibat perubahan makna bagi kata *kunyit* ekoran penggunaan kata ini dalam media sosial oleh pengguna, dapat dilihat pada peringkat pangkal penjelasan dalam Skema Teori Tangan Ghaib.

Rajah 4. Skema Teori Tangan Ghaib – *Kunyit*

Daripada Rajah 4 di atas dapat dirumuskan kata *kunyit* telah berubah makna daripada kata asalnya pada peringkat ekologi iaitu “sejenis tumbuhan yang isi atau rizomnya dijadikan bahan pencelup dan rempah” atau definisi kedua iaitu “sejenis burung” kepada gay iaitu lelaki yang

mempunyai tarikan seksual terhadap kaum sejenisnya atau lelaki homoseksual pada tahap pangkal penjelasan apabila mengalami Proses Tangan Ghaib yang merupakan proses tanpa sadar masyarakat dalam menyebabkan perubahan makna. Perubahan makna ini disebabkan oleh maksim tindakan yang bertujuan menyindir pihak tertentu yang telah secara tidak langsung memberikan kesan terhadap perubahan kata *kunyit* ini.

Menerusi contoh di atas dapat dirumuskan kata *kunyit* telah mengalami perubahan makna yang jelas rentetan daripada penggunaan bahasa pengguna di media sosial. Perbuatan berkias atau menyindir secara halus ini merupakan satu strategi dalam berkomunikasi sejak zaman-berzaman. Kesannya, menyebabkan kata *kunyit* ini secara tiba-tiba menjadi popular dalam kalangan pengguna bahasa dan berubah makna secara tidak langsung. Perubahan makna ini akan memungkinkan perubahan takrifan dalam KDEK (2007) yang tidak berubah makna hampir 50 tahun jika dibandingkan pemerian definisinya dalam KBMRO (1960).

Oleh hal yang demikian, melalui perubahan makna dalam kata *kunyit* ini dapatlah diuraikan secara lebih mendalam dengan mengaitkan tiga elemen utama dalam Teori Tangan Ghaib iaitu tentang motif pertuturan, makna linguistik tentang motif dan kesannya pada linguistik.

- a) Motif Pertuturan
Motif iaitu niat individu dalam berbahasa dapat dilihat bagi kata *kunyit* iaitu pengguna menggunakan kata ini bagi tujuan berkias atau menyindir tentang golongan gay yang semakin berleluasa dalam kelompok masyarakat.
- b) Makna linguistik tentang motif
Kata *kunyit* yang bermaksud “sejenis tumbuhan yang isi atau rizomnya dijadikan bahan pencelup dan rempah” atau takrif keduanya iaitu “sejenis burung telah ditafsirkan oleh penutur bahasa sebagai suatu ejekan kepada kelompok gay ini.
- c) Kesannya pada linguistik
Kata *kunyit* telah berubah makna harfiahnya kepada suatu kata berunsur ejekan dalam konteks penggunaannya di media sosial. Kata ini telah menjadi popular dalam kalangan pengguna bahasa bagi tujuan mengejek atau menyindir golongan lelaki yang meminati kaum sejenisnya.

Melalui analisis kata *kunyit* di atas dapatlah diuraikan pemerian definisi atau entri baru makna *kunyit* ini. Perubahan makna ini sangat ketara dan drastik digunakan dalam media sosial berbanding pemerian makna dalam kamus. Entri makna kata kunyit yang baharu adalah seperti berikut:

Kunyit 1

1. Gay, lelaki homoseksual

Kata *Kencing*

a) Evolusi Makna Kata *Kencing*

Huraian takrifan *kencing* dalam KBMRO (1960) menjurus kepada perlakuan membuang air kecil atau penyakit yang berkaitan dengannya iaitu kencing nanah, kencing manis atau juga dikatakan sebagai penyakit kencing gula. Takrifan kata *kencing* dalam KDEK (2007: 739) di atas dapat dirumuskan bahawa kata kencing merupakan sejenis kata kerja yang memerihalkan tentang “air najis daripada kemaluan, perbuatan membuang air kecil, penyakit-penyakit seperti kencing darah, kencing

manis, kencing nanah, dan nira nyiur dimasak ketika membuat gula Melaka. Manakala, makna kedua kata *kencing* ini ialah “jenis-jenis tumbuhan yang terdiri daripada pokok renek, pokok memanjat dan herba”.

Jadual 3. Perbandingan Makna dalam KBMRO (1960) dan KDEK (2007)

Kamus Bahasa Melayu R. O. Winstedt (1960)	Kamus Dewan Edisi Keempat (2007)
Kenching (ter) buang ayer seni; k. nanah berbiah; penyakit k. manis p. k. gula	Kencing I 1. = air ~ air najis yg keluar dr kemaluan, air seni; 2. = berkencing buang air kecil, berkemih; jamban ~ bilik air (tempat membuang air kecil); ~ darah sj penyakit yg menyebabkan keluar darah dr kemaluan; ~ manis sj penyakit yg menyebabkan air kencing mengandungi zat gula; ~ nanah sj penyakit jantina yg menyebabkan keluar nanah dr kemaluan; air ~ lembu nira nyiur yg dimasak pd masa membuat gula Melaka; guru ~ berdiri anak murid ~ berlari prb murid selalu mengikut kelakuan gurunya (terutama kelakuan buruknya); Kencing II ~ kambing sj tumbuhan (pokok renek), akar lakum hutan, akar lembut, Jasminum griffithii; ~ pelanduk sj tumbuhan (herba), dedalu ingap, Apostasia nuda; akar ~ kerbau sj tumbuhan (pokok memanjat), akar kunyit, kekunyit, Fibraurea chlorleuca

Apabila dibandingkan antara kedua-dua kamus ini didapati bahawa takrifan dalam KDEK (2007) lebih terperinci. KDEK (2007) dilihat memasukkan entri makna *kencing* yang diambil daripada KBMRO (1960) dan menghuraikan secara mendalam dan mewujudkan satu makna baru bagi kata *kencing* untuk beberapa jenis tumbuhan dalam keluarga pokok renek, pokok memanjat dan herba. Perbandingan kedua-dua kamus ini menunjukkan perubahan makna yang sedikit sahaja dalam tempoh hampir 50 tahun. Evolusi makna yang sedikit ini berlaku secara perlahan dan tidak ketara perubahannya.

b) Revolusi Makna Kata *Kencing*

Sebelum ini kata *kencing* telah digunakan secara meluas sebagai “air najis daripada kemaluan, perbuatan membuang air kecil, penyakit-penyakit seperti kencing darah, kencing manis dan kencing nanah” dan merujuk kepada jenis-jenis tumbuhan tertentu”. Dalam perbincangan ini makna pertama iaitu “air najis daripada kemaluan, perbuatan membuang air kecil” merupakan makna tersurat yang paling hampir dengan maksud tersirat yang ingin disampaikan oleh pengguna bahasa apabila memilih kata ini dalam perbualan mereka. Berikut merupakan contoh-contoh ayat yang digunakan dalam media dalam talian:

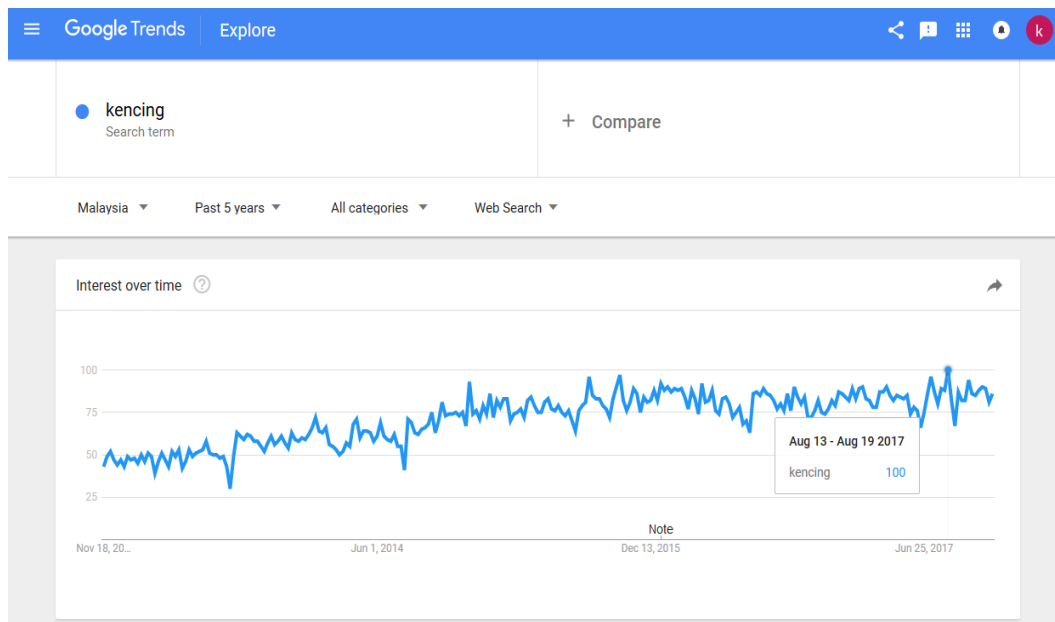
Data 3. Penggunaan Kata Kencing Dalam Talian

Contoh	Ayat
9	Bulan puasa pun kena <i>kencing</i> . (Sumber: https://www.facebook.com/search/top/?q=najib%20razak)
10	Ya ke berjuang bab agama...B main2kan agama seko pon pemimpin Parti A x berbunyi... <i>kencing</i> kuat geng A nie. (Sumber: https://www.facebook.com/Datuk.Ahmad.Maslan/)
11	<i>Kencing</i> je semua ni, padahal nak suruh orang pangkah parti dia. Kutuk parti sana, kutuk parti sini, nak meraih simpati dan pengundi la tu...

- (Sumber: <https://www.facebook.com/kcdmalaysia/>)
- 12 Yg lain pon means *kencing* jerr tu, so bebaskanla C...baru anak jete weiyyy Parti A takut ker.
- (Sumber: <https://www.facebook.com/anwaribrahim.keadilan/>)

Contoh (9), (10), (11) dan (12) frasa *kena kencing*, *kencing kuat*, *kencing je*, dan *kencing jerr* berdasarkan KDEK (2007), maksud “kena” dalam konteks ayat (1) di atas ialah menanggung sesuatu perbuatan atau tindakan seperti kena marah, kena pukul, kena tipu dan sebagainya. Manakala kata “kuat” dalam KDEK (2007) menunjukkan sesuatu perbuatan yang kerap atau suka seperti kuat makan, kuat belajar dan sebagainya. Sementara itu, kata [jə]¹ atau [jər] ini merupakan kata basahan daripada kata formal “sahaja” yang bermaksud satu-satunya, cuma, hanya dan melainkan (KDEK 2007).

Diamati bahawa fenomena perubahan makna yang mendadak untuk makna kata ini belum lama berlaku. Berdasarkan penelitian penggunaan kata *kencing* dalam enjin carian *google trends* bagi tempoh lima tahun menunjukkan penggunaan kata *kencing* mencapai peratusan tertinggi iaitu 100% pada sekitar bulan Ogos 2017. Menerusi Rajah 5 di bawah didapati bahawa kata *kencing* digunakan sebanyak 49% sekitar November 2012 dan penggunaannya menunjukkan peningkatan secara konsisten.

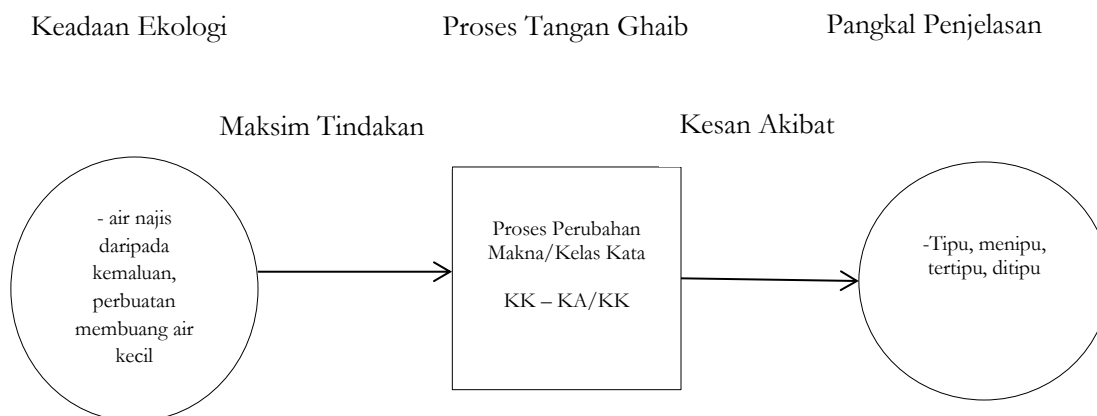
Rajah 5. Penggunaan Kata *Kencing* di *Google Trends*

Pemerian menerusi Skema Teori Tangan Ghaib yang pertama iaitu keadaan ekologi iaitu situasi berbahasa pada peringkat mikro yang melibatkan individu sebagai pelaku kepada proses perubahan bahasa. Pada peringkat ini kata kerja *kencing* yang pada asalnya ialah “air najis daripada kemaluan, perbuatan membuang air kecil” telah dijadikan kiasan bagi menyampaikan mesej atau maklumat dalam interaksi.

Keempat-empat contoh ayat di atas kemudiannya dikaitkan dengan maksim tindakan yang merupakan strategi tindakan secara sadar pengguna bahasa memilih kata *kencing* untuk tujuan mengejek atau mencemuh. Dalam maksim tindakan yang merupakan suatu kecenderungan untuk bertindak iaitu perbuatan mengejek atau mencemuh telah menyebabkan kata *kencing* ini yang pada

¹ Perkataan [jə] merupakan perubahan kata daripada kata asalnya [sahaja] menjadi [saja] dan akhirnya diringkaskan oleh pengguna bahasa kepada [jə] atau [jər] dengan tambahan [r] tanpa ada makna tambahan.

mulanya hanya digunakan dengan makna “perbuatan membuang air kecil daripada air najis manusia” kepada sesuatu perbuatan yang berkaitan dengan menipu. Oleh itu, dalam Proses Tangan Ghaib terjadinya perubahan makna secara tanpa sedar dan kelas kata yang sebelum ini merupakan kata kerja menjadi kata adjektif “tipu” atau kata kerja sama ada “menipu, tertipu dan ditipu”. Oleh itu, berdasarkan frasa *kena kencing*, *kencing kuat*, *kencing je*, dan *kencing jerr* dalam contoh-contoh di atas telah membawa makna baharu pada pangkal penjelasan menerusi Teori Tangan Ghaib bagi kata kencing iaitu tipu yang menjadikan contoh-contoh tersebut sebagai “kena tipu, tipu kuat, tipu atau menipu sahaja”. Perubahan makna ini adalah daripada kesan akibat penggunaan kata *kencing* ini oleh pengguna media sosial.

Rajah 6. Skema Teori Tangan Ghaib – *Kencing*

Rajah 6 di atas dapat dijelaskan kata *kencing* khususnya telah berubah makna daripada maksud asalnya pada peringkat keadaan ekologi iaitu “air najis daripada kemaluan, perbuatan membuang air kecil” kepada perbuatan tipu, menipu, tertipu dan ditipu pada peringkat pangkalan penjelasan apabila mengalami Proses Tangan Ghaib yang merupakan proses tanpa sedar di luar kawalan pengguna bahasa yang menyebabkan berlakunya perubahan makna dalam kata *kencing* dengan tujuan mengejek atau mencemuh (dalam maksim tindakan) pihak tertentu yang dikatakan menipu.

Menerusi empat contoh di atas dapat ditunjukkan bahawa kata *kencing* telah mengalami perubahan bahasa yang ketara hasil daripada penggunaan bahasa oleh pengguna di laman sosial. Ejekan atau cemuhan yang tajam oleh pengguna media sosial ekoran daripada luahan ketidakpuasan hati mereka terhadap isu-isu semasa yang berlaku. Oleh hal yang demikian, kata *kencing* ini telah menjadi popular digunakan 100% sekitar Ogos 2017 (rujuk Rajah 5).

Justeru, perubahan makna yang berlaku dalam kata *kencing* dapatlah dihuraikan secara lebih mendalam melalui tiga elemen utama dalam Teori Tangan Ghaib iaitu:

- a) Motif Pertuturan
Motif pertuturan ini yang merupakan niat atau tujuan individu berbahasa dapat ditunjukkan bagi kata *kencing* iaitu pengguna memilih kata ini bagi tujuan mengejek atau mencemuh tentang isu-isu semasa yang berkaitan sosiopolitik negara.
- b) Makna linguistik tentang motif
Kata *kencing* yang ditakrifkan sebagai air najis atau perbuatan membuang air kecil telah ditafsirkan oleh pengguna media sosial sebagai unsur ejekan atau cemuhan.
- c) Kesannya pada linguistik
Kesannya bagi kata *kencing* ini, makna literalnya telah berubah kepada kata yang berunsur ejekan atau cemuhan dalam konteks penggunaannya di media sosial dan kata ini telah menjadi popular.

Berdasarkan analisis kata *kencing* di atas dapatlah dirumuskan perincian pemerian definisi atau entri makna baharu kata *kencing* ini. Kata ini dilihat mengalami perubahan yang drastik berbanding takrifan di dalam kedua-dua kamus yang diteliti. Perubahan drastik terhadap makna ini mewujudkan cetusan revolusi makna kesan daripada penggunaan sesuatu kata oleh pengguna media dalam talian khususnya *Facebook*. Entri makna baharu bagi kata ini adalah seperti berikut:

Kencing 1

1. tipu kata-kata dusta yang digunakan bagi tujuan memperdaya
2. menipu atau memperdaya

PERBINCANGAN

Menerusi analisis data bagi ketiga-tiga kata iaitu *kisah*, *kunyt* dan *kencing* didapati kata ini mengalami evolusi makna yang perlahan dalam kedua-dua kamus yang dibandingkan. Perubahan makna yang perlahan ini menunjukkan bahawa pertuturan secara konvensional tidak memberikan kesan yang ketara kepada makna bagi ketiga-tiga kata ini. Menerusi perbandingan dalam kedua-dua kamus tersebut walaupun tempoh antara keduanya hampir menjangkau 50 tahun namun perubahan maknanya tidak ketara. KDEK (2007) dilihat hanya memberikan pemerian makna yang lebih terperinci daripada makna asal daripada KBMRO (1960).

Evolusi bahasa mengambil masa yang lama dan perlahan serta beransur-ansur merebak dalam kalangan masyarakat. Perubahan bahasa ini berlaku adakalanya mengambil masa belasan atau puluhan tahun untuk menjadi popular dalam komuniti masyarakat. Sebagai contoh kata *bobsia* muncul pada kira-kira tahun 1992 dan kemudian kata *bohjan* pula muncul pada kira-kira pertengahan tahun 1994 (Noresah Baharom 2009). Walaupun muncul sekitar tahun 1992 namun kata-kata ini menjadi popular dalam kalangan masyarakat sekitar bulan Mei 2009 yang mencapai penggunaan 100% menerusi carian di *google trends* yang menunjukkan tempoh 17 tahun untuk menjadi popular. Manakala kata *bohjan* pula menjadi popular apabila penggunaannya mencapai 100% di *google trends* pada bulan Mei 2005 iaitu mengambil masa 11 tahun untuk menjadi popular dalam kalangan pengguna bahasa di Malaysia. Kini kata *bobsia* atau *bohjan* kurang digunakan dan telah mulai digantikan dengan budak *WeChat*.

Oleh itu, dapatlah dikatakan evolusi bahasa yang berlaku dalam sesuatu leksikal memerlukan waktu bertahun-tahun untuk menjadi popular, begitu juga hal terhadap perubahan sesuatu kata yang menjadi kata arkaik. Dalam bahasa Melayu, banyak perkataan yang pernah masuk, kini sudah tidak digunakan oleh masyarakat hari ini. Misalnya, tetuang udara dan kereta lereng yang pernah digunakan semasa perkataan radio dan basikal baru muncul namun kini sudah tidak digunakan dalam bahasa Melayu lagi (S. Nathesan 2015).

Jika dilihat perubahan berbentuk revolusi ialah perubahan secara mendadak dan tiba-tiba. Adakalanya sesuatu kata itu menjadi tular secara tiba-tiba disebabkan oleh penggunaan dalam media dalam talian. Dalam era teknologi maklumat masyarakat dilihat tidak lagi hidup dalam kumpulan-kumpulan kecil atau berpuak, era ini menyaksikan komunikasi yang mewujudkan komuniti maya atau kumpulan maya melalui pelbagai bentuk komunikasi baharu dalam talian atau berperantaraan berasaskan internet dan grafik antara muka yang bercirikan hipertekstualiti, maya, interaktiviti, konvergensi dan digitalisasi (Siti Ezaleila & Azizah 2011).

Dengan berbekalkan kecanggihan sistem pengkomputeran antarabangsa ini perubahan bahasa berlaku secara pantas dan mendadak. Sesuatu leksikal dilihat menjadi popular secara tiba-tiba dalam masyarakat pengguna bahasa. Kepantasan ini disebabkan oleh sistem interaktif masyarakat dunia yang memungkinkan maklumat disampaikan dalam tidak sampai sesaat. Contohnya bagi ketiga-tiga kata yang dikaji menunjukkan tiada perubahan makna yang signifikan dalam kamus berbentuk konvensional tetapi apabila dilihat penggunaan ayat dalam media dalam talian ketiga-tiga

kata ini telah berubah makna kepada makna yang baharu. Ketiga-tiga kata ini dilihat tidak lagi menggunakan makna asal masing-masing tetapi telah berubah kepada makna yang baharu. Perubahan makna ini dilihat berlaku secara drastik dan tiba-tiba. Jika dilihat untuk ketiga-tiga kata ini dalam *google trends* didapati secara tiba-tiba mencapai penggunaan 100% dalam masa lima tahun. Sebagai contoh kata *kisah* pada 2012 digunakan sekitar 50% tetapi melonjak naik pada November 2013 mencapai 100%. Manakala kata *kunyt* pula dilihat pada November 2012 hanya 14% penggunaannya tetapi meningkat kepada 100% pada bulan September 2017. Hal yang sama juga berlaku pada kata *kencing* yang digunakan sebanyak 49% sekitar November 2012 dan kemudiannya melonjak penggunaannya kepada 100% pada bulan Ogos 2017.

Berdasarkan ketiga-tiga kata ini didapati penggunaannya dalam media dalam talian digunakan secara meluas dan menjadi tular dalam masa yang singkat dan secara mendadak. Penggunaan ketiga-tiga kata ini digunakan oleh pengguna media dalam talian untuk tujuan sindiran, ejekan dan cemuhan. Penggunaan ketiga-tiga kata ini berubah daripada maksud asal yang terdapat di dalam kamus. Oleh hal demikian, berdasarkan perubahan ini kita dapat melihat wujudnya perubahan yang bersifat drastik dan secara tiba-tiba dan perubahan ini bolehlah diklasifikasikan sebagai perubahan revolusi bagi sesuatu kata.

KESIMPULAN

Hasil kajian menunjukkan wujudnya kelainan antara perubahan makna yang dikaji daripada segi evolusi dan revolusi. Perubahan berbentuk evolusi dapat dilihat sebagai perubahan yang berlaku secara perlahan-lahan dalam suatu jangka masa yang lama dan kebiasaannya tidak menunjukkan perubahan yang mendadak. Manakala perubahan yang berbentuk revolusi pula bersifat pantas dan secara mendadak. Hal ini dapat dilihat bagi ketiga-tiga kata yang digunakan oleh pengguna media dalam talian secara meluas. Walaupun perubahan ini berlaku secara mendadak, namun perubahan ini hanya terhad dalam medium komunikasi dalam talian. Kedua-dua perubahan ini walaupun berbeza namun kedua-dua perubahan ini tetap memberikan sumbangan penting dalam dunia Perkamusan Melayu. Hal ini disebabkan perkembangan bahasa masyarakat merupakan salah satu sumber penting dalam penyusunan kamus. Dunia perkamusan Melayu dilihat perlu bergerak seiring dengan perkembangan bahasa masyarakat yang berubah kesan daripada kepesatan teknologi maklumat yang menyebabkan komunikasi tanpa sempadan. Oleh itu, segala perubahan bahasa masyarakat perlu dimasukkan ke dalam kamus agar ia kekal relevan. Justeru, hasil kajian daripada media berbentuk kontemporari dalam talian ini telah memberikan suatu pemerian makna baharu. Pemerian makna baharu ini seharusnya dapat dimasukkan ke dalam entri perkamusan Melayu. Penyusunan perkamusan Melayu bukan sahaja perlu mengambil kira data bahasa berbentuk konvensional tetapi juga data bahasa berbentuk kontemporari dalam talian yang telah menjadi salah satu media pertuturan masyarakat moden kini.

RUJUKAN

- Asmah Hj. Omar. 2008. *Ensiklopedia Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Bickerton, D. 2007. Language evolution: A brief guide for linguists. *Lingua* 117: 510–526.
- David Crystal. 2003. A Linguistic Revolution? Concord. <https://www.davidcrystal.com/?field=-4110> [26 Mac 2018]
- David Crystal. 2001. The language revolution: from reluctance to renaissance. <https://www.davidcrystal.com/?field=-4131>. [26 Mac 2018]
- Facebook Ahmad Maslan. 2017. <https://www.facebook.com/Datuk.Ahmad.Maslan/> [30 September 2017].
- Facebook Anwar Ibrahim. <https://www.facebook.com/anwaribrahim.keadilan/> [2 Oktober 2017]
- Facebook Carian Umum Kunyt. 2017. <https://www.facebook.com/search/str/Mat+Kunyt/stories.keyword/stories> [2 Oktober 2017].
- Facebook Kelab Che Det. 2016. <https://www.facebook.com/kcdmalaysia/?fref=ts> [23 Jun 2016].
- Facebook Muhyiddin Yassin. 2017. <https://www.facebook.com/pg/ts.muhyiddin/post/> [5 Oktober 2017].

- Facebook Najib Razak*. 2016. <https://www.facebook.com/search/top/?q=najib%20razak> [23 Jun 2016].
- Kamus Bahasa Melayu* R. O. Windstedt. 1960. Singapore dan Kuala Lumpur: Marican & Sons.
- Kamus Dewan*. Edisi Keempat Cetakan Kedua. 2007. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Keller, R. 1994. *On Language Change: The Invisible Hand in Language*. London and New York: Routledge.
- Noresah Baharom. 2009. *Kamus dan Perkamusan Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Siti Ezaleila Mustafa & Azizah Hamzah. 2011. Media Baharu Yang Baharu: Trend Penggunaan Jaringan Sosial dalam Kalangan Pengguna di Malaysia. *Jurnal Pengajian Media Malaysia* 13(2): 93-110.
- S. Nathesan. 2015. *Etimologi Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Wan Robiah Hj. Meor Osman
Fakulti Bahasa dan Komunikasi
Universiti Malaysia Sarawak
Email mowrobiah@unimas.my

Chong Shin (Ph.D)
Institut Alam dan Tamadun Melayu
Universiti Kebangsaan Malaysia
Email chongshin@ukm.edu.my

Diserahkan: 12 Julai 2019
Diterima: 25 Oktober 2019